

Paperileikkureita tarkastamassa

Kirjapainoissa käytettävillä paperileikkureilla leikataan painoarkit tarkasti määrämittäisiksi. Yleensä kaikista arkkipainoisista löytyy suorateräinen "giljotiinileikkuri", jonka teränpituus voi parhaimmillaan olla 2-3 metriä. Isokokoinen leikkuri oheislaitteineen ja leikkuupöytineen on hyvinkin suuren henkilöauton kokoinen, kun taas pienimmät ovat noin kirjoituspöydän kokoisia. Leikkurin giljotiini-nimestä voi päätellä, että kyseessä on aika hurja laite, jonka veitsenterävä leikkuuterä kertaleikkauksella leikkaa arkkipainon lävitse. Leikkureilla on aina sattunut tapaturmia, ja ne ovat lähes aina vakavia sormen tai sormien menetyksiä, ja saattoipa leikkaaja menettää koko kätensäkin. Leikkurin suojalaitteiden tulee olla rakenteeltaan ja toiminnaltaan ehdottoman luotettavia, ja turvamekanismien toimivuus täytyy aina varmistaa ja huolehtia laitteiden huollosta.

Paperileikkureita on kirjapainoissa hyvin erilaisia ulottuen viime vuosisadan alkupuoliskolla valmistuneista mekaanisella voimasiirrolla varustetuista konehivviöistä nykyaikaisiin automatisoituihin hydraulikkaleikkureihin. Vanhimpien leikkureiden teränsuojauksella on tietysti sen ajan tekniikan mukaista ja hirvittävän puutteellista. Uudempiakin leikkureita vaivasivat turvallisuusongelmat. Modernit valokenno- ja valoverhoratkaisutkin on usein mitoitettu väärin. Kaksinkäsinhallintalaitteiden toiminnassa esiintyy häiriöitä, terän kaksoisiskuja jne. Tapaturman sattuessa jälki on tietysti hirvää. Puristinpalkki, joka puristaa paperipinnan leikkuupöytää vasten, aiheuttaa myös ongelmia. Partakoneenterävän terän irrotus ja kuljettaminen teroitettavaksi on myös vaarallinen työvaihe. Paperileikkureita koskevia työsuojelumääräyksiä ei Suomessa vielä 1970-luvulla ollut, ja niiden turvallisuutta oli arvioitu tarkastuksilla kunkin koneen valmistusaikoihin noudatettua turvallisuuskäytäntöä mukailleen.

Leikkuritapaturmien ehkäisy otettiin Uudenmaan työsuojelupiirissä 1980-luvun alussa yhdeksi graafisen alan erityiskohteeksi. Kaikilla kirjapainojen tarkastuksilla otettiin leikkureiden turvallisuus esille. Leikkurit kartoitettiin, käytiin lävitse niiden huolto, turvajärjestelmien testaus jne. Työpaikkakierroksilla tehtiin leikkureille silmämääräinen tarkastus ja koekäyttö. Työpaikoille annettiin ohjeita turvajärjestelmien muutoksista, leikkureiden asianmukaisesta huollosta jne. Vanhimpien ja korjauskelvottomien leikkureiden käyttö jouduttiin kieltämään ja niitä romutettiin. Leikkureiden korjauksiin ja määräaikaishuoltoihin erikoistuneet yritykset saivat runsaasti uusia asiakkaita. Nähtiin tietysti myös ajanmukaisia ja moitteettomasti suojattuja uusia leikkureita. Yhteistyössä graafisen alan työmarkkinaosapuolten ja leikkureiden maahantuojien kanssa käynnistettiin kotimaisen leikkuristandardin valmistelu. Pikaisesti valmistuneesta leikkuristandardista tulikin nopeasti varsin käyttökelpoinen ohje leikkureiden turvallisuuden arviointiin, vaikka se ei sitova määräys ollutkaan. Vasta aikanaan Suomen EU-jäsenyyden myötä 1990-luvun lopulla yleiseurooppalainen valmistajia sitova uusi standardi korvasi omatekoisen kotimaisen standardin.

Panostus leikkuritapaturmien ehkäisyyn oli menestys. Vakavat leikkuritapaturmat alkoivat onneksi vähentyä, ja monilla työpaikoilla oivallettiin uudella tavalla ennakoivan kunnossapidon ja turvallisuustarkastusten merkitys. Sattuipa kuitenkin kerran niin, että työsuojelupiirin puhelinpäivystykseen tuli pitkästä aikaa ilmoitus sattuneesta leikkuritapaturmasta. Soittaja kertoi tapaturman sattuneen ihan äsken, ja uhria oli juuri lähdetty viemään ambulanssilla sairaalaan ilmeisesti lantiopohja murtuneena. Tarkastajan ihmeteltyä tapausta, soittaja kertoi tapahtumien kulusta. Vanhaa leikkuria oltiin kuljettamassa pois työpaikalta, ja sitä oltiin nostamassa trukilla kuorma-auton lavalle. Trukki oli päässyt heilahtamaan niin, että raskas leikkuri oli pudonnut lavalta maahan, ja vieressä nostoa avustanut työntekijä oli jäänyt putoavan leikkurin alle.

Haasteellista puuhaa tämä tapaturmien torjunta!

Tarinan kertoi, ylitarkastaja Lauri Gröndahl (eläkkeellä)